

Ve Štrasburku dne 22.11.2022
COM(2022) 780 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉ RADĚ, RADĚ,
EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANCE, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A
SOCIÁLNÍMU VÝBORU, VÝBORU REGIONŮ A EVROPSKÉ INVESTIČNÍ BANCE**

Roční analýza udržitelného růstu 2023

1. Úvod

Rychlá, koordinovaná a jednotná reakce hospodářské politiky na pandemii se vyplatila: oživení hospodářství EU po skončení pandemie COVID bylo nejrychlejší od poválečné konjunktury. Reálný HDP v roce 2021 vzrostl o 5,4 %. Navzdory hospodářskému otřesu způsobenému ruskou útočnou válkou proti Ukrajině byl růst HDP v EU v první polovině roku 2022 i nadále silný a zůstal kladný i ve třetím čtvrtletí, což překonalo veškerá očekávání. Trhy práce se ukázaly jako obzvláště odolné, neboť využívaly režimů zkrácené pracovní doby, podporovaných mimo jiné mechanismem EU SURE, a těžily i z reforem a politik posledního desetiletí. Nezaměstnanost dosáhla rekordně nízké úrovně, zatímco zaměstnanost úrovně rekordně vysoké.

Nyní se však ekonomika EU nachází v bodě zvratu. Vzhledem k tlaku vysokých cen energií, oslabení kupní síly domácností, slabšímu vnějšímu prostředí a přísnějším podmínkám financování se očekává, že EU v letošní zimě zaznamená pokles. Inflace, která předstihla růst mezd, rychle oslabuje kupní sílu domácností, což má negativní dopad na spotřebu. Zvyšování nákladů, narušení dodavatelských řetězců a přísnější podmínky financování brzdí investice. Vzhledem k tomu, že silné inflační tlaky i nadále narušují poptávku v mnoha rozvíjejících se i vyspělých ekonomikách, je nepravděpodobné, že by růst EU podpořilo vnější prostředí. Na meziročním základě by měl růst reálného HDP v EU zpomalit z 3,3 % v roce 2022 na pouhých 0,3 % v roce 2023 a v roce 2024 by se měl zvýšit na 1,6 %. Očekává se, že inflace zůstane i nadále velmi vysoká: ve čtvrtém čtvrtletí roku 2022 by měla dosáhnout maxima 10,7 %. Vzhledem k tomu, že se inflační tlaky rozšiřují i na základní zboží a služby, očekává se, že inflace bude zvolňovat jen postupně, a to na 7,0 % v roce 2023 a na 3 % v roce 2024. Trhy práce pravděpodobně zůstanou silné, neboť poptávka po pracovní síle je i nadále vysoká, i když se již začíná snižovat. Očekává se, že nezaměstnanost v horizontu prognózy vzroste jen mírně a zůstane na úrovni kolem 6 ½ %, což se blíží rekordnímu minimu. Poměr veřejného dluhu k HDP v rámci EU, který se během pandemie výrazně zvýšil, by měl v roce 2024 nepatrně klesnout na 84,1 % HDP. Hospodářský výhled stále doprovází mimořádná míra nejistoty s rizikem dalšího nepříznivého vývoje. Největší hrozbu představuje nepříznivý vývoj na trhu s plynem a riziko jeho ochromujícího nedostatku, zejména v zimě 2023–2024. Modelové simulace ukazují, že pokud by se tato rizika naplnila, vznikly by vysoké makroekonomické náklady¹. Vedle plynu je EU nadále přímo i nepřímo vystavena obnoveným otřesům na komoditních trzích v důsledku geopolitického napětí.

Vzhledem k této kombinaci výzev musí hospodářské a sociální politiky zůstat i nadále koordinované a dynamické a zároveň zůstat v souladu s našimi dlouhodobými cíli. V reakci na agresi Ruska vyjadřuje EU plnou solidaritu s Ukrajinou. Bezprostřední politické priority vyžadující koordinovaný postup na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni zahrnují zajištění přiměřených a cenově dostupných dodávek energie, zajištění hospodářské a finanční stability a ochranu zranitelných domácností a podniků při současném zachování udržitelnosti veřejných financí a integrity jednotného trhu, která je základem růstu a prosperity v EU. Zároveň je

¹ Evropská hospodářská prognóza (podzim 2022), European Economy – Institutional Paper, 187 (listopad).

zapotřebí rychlejších opatření k posílení potenciálního růstu a vytváření kvalitních pracovních míst, uskutečnění zelené a digitální transformace, posílení odolnosti a zvýšení našich obranných schopností v měnících se globálních podmínkách. Zásadní význam pro splnění hlavních cílů EU v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby do roku 2030 má rovněž pokračující provádění Evropského pilíře sociálních práv. Zásadní pro dosažení větší sociální a hospodářské odolnosti je také provádění strategií Unie rovnosti².

Politická reakce na energetickou krizi vyžaduje kombinaci úsilí členských států a EU, které bude vycházet jak z nástroje NextGeneration EU, tak z víceletého finančního rámce. Účinnost reakce EU při obnově k lepšímu bude záviset na tom, zda bude kombinována s účinnými politikami na vnitrostátní a regionální úrovni. Nástroj pro oživení a odolnost, který je jádrem nástroje NextGeneration EU, zajistí nepřetržitý tok investic do evropských podniků, infrastruktury a dovedností až do roku 2026, přičemž bude zároveň podporovat ambiciózní program reform. Dosud byly v rámci tohoto nástroje vyplaceny platby v hodnotě přesahující 137 miliard EUR. REPowerEU navíc poskytne dodatečné zdroje na zvýšení odolnosti energetických systémů EU a řešení energetické chudoby prostřednictvím cílených investic a reform. To kráčí ruku v ruce s prováděním programů politiky soudržnosti, jejichž prostřednictvím bylo od vypuknutí pandemie vyplaceno více než 160 miliard EUR na zvýšení odolnosti a posílení sociální a regionální konvergence, a s vnitrostátními plány v oblasti energetiky a klimatu³, které mají členské státy aktualizovat do června 2023.

Evropský semestr a Nástroj pro oživení a odolnost dál poskytují solidní rámec pro účinnou koordinaci politik a řešení současných výzev. Bezprostřední priority opatření hospodářské a sociální politiky EU jsou v souladu se stávajícími prioritami v rámci evropského semestru: podporovat environmentální udržitelnost, produktivitu, spravedlnost a makroekonomickou stabilitu. Nástroj pro oživení a odolnost, který je začleněn do evropského semestru pro koordinaci hospodářské politiky a politiky zaměstnanosti, má i nadále klíčový význam pro podporu reformních a investičních programů v nadcházejících letech. Společně s politikou soudržnosti, programem InvestEU a dalšími programy financování, jako je Horizont Evropa nebo Digitální Evropa, urychluje souběžnou zelenou a digitální transformaci, čímž posiluje sociální a územní soudržnost a tím zvyšuje odolnost členských států. To zahrnuje nadcházející zavedení kapitol věnovaných plánu REPowerEU do plánů pro oživení a odolnost s cílem řešit bezprostřední priority související s energetikou, jakož i opatření podporovaná v rámci politiky soudržnosti a dalších vnitrostátních fondů nebo fondů EU.

Letošní roční analýza udržitelného růstu vymezuje agendu hospodářské politiky s cílem zmírnit negativní dopady energetických otřesů v krátkodobém horizontu a pokračovat v úsilí o podporu udržitelného růstu podporujícího začlenění a zvýšení odolnosti ve

² Strategie pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025, akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025, strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů na období 2020–2030, strategie pro rovnost LGBTIQ osob, strategie práv osob se zdravotním postižením na období 2021–2030 a strategie EU pro boj proti antisemitismu.

³ Podle článku 14 nařízení (EU) 2018/1999 předloží členské státy do června 2023 návrhy aktualizovaných oznámených integrovaných vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu, přičemž zohlední doporučení pro jednotlivé země pro roky 2022 a 2023 (COM/2022/8263). Vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu pomohou dosahovat cílů plánu REPowerEU tím, že poskytnou rámec pro plánování a podporu snižování spotřeby fosilních paliv.

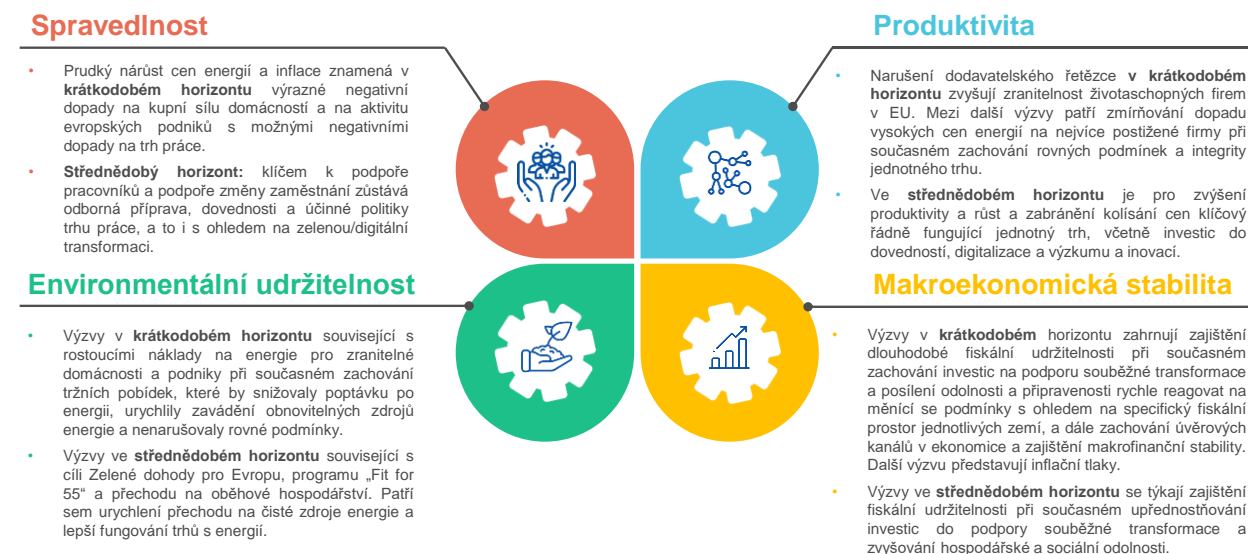
střednědobém horizontu při současném zachování flexibility pro řešení nových výzev. Tento přístup je stejně jako v předchozích letech strukturován na základě čtyř rozměrů konkurenceschopné udržitelnosti a v souladu s cíli OSN v oblasti udržitelného rozvoje, které tvoří nedílnou součást evropského semestru. V případě členských států eurozóny se tyto politické priority promítají do podoby doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny⁴. Sdělení rovněž nastiňuje hlavní charakteristiky cyklu evropského semestru 2023 a vysvětluje hlavní změny oproti předchozím cyklům, přičemž zohledňuje priority plánu REPowerEU a nutnost přizpůsobit se vyvíjejícím se okolnostem.

2. Čtyři rozměry konkurenceschopné udržitelnosti: stabilní kotvy pro zásadní změny v náročných geopolitických časech.

Čtyři rozměry konkurenceschopné udržitelnosti představují stabilní kotvy koordinálního rámce hospodářských politik a politik zaměstnanosti EU tváří v tvář strukturálním změnám a zároveň poskytují relevantní vodítka k řešení krátkodobých výzev v současné bouřlivé době. EU musí dál usilovat o konkurenceschopnou udržitelnost a současně i o sociální a hospodářskou odolnost. V bezprostřední budoucnosti budou nutná podpůrná opatření, která zmírní dopad ruské agrese proti Ukrajině na Evropany a firmy z EU, zejména na malé a střední podniky. Tato opatření je třeba dobře zacílit na zranitelné domácnosti a zvláště ohrožené podniky. Veřejné a soukromé investice doplněné reformami mají navíc zásadní význam pro zajištění bezpečnějších a cenově dostupných dodávek energie, zvyšování odolnosti našich ekonomik a společností a využívání příležitostí vyplývajících z ekologické a digitální transformace. To zahrnuje i dosažení závazných cílů evropského právního rámce pro klima. Provedení této hluboké transformace hospodářství EU způsobem, který je účinný a účelný, jakož i spravedlivý, inkluzivní a demokratický, vyžaduje koordinovaná opatření ze strany členských států.

⁴ COM(2022) 782.

Graf 1: Čtyři rozměry konkurenceschopné udržitelnosti – řešení krátkodobých a střednědobých výzev

2.1 Environmentální udržitelnost

Současná energetická krize zdůraznila potřebu spolehlivých a čistých zdrojů energie a dobře fungujících energetických trhů EU, a klade také větší důraz na cíle EU v oblasti klimatu. Komise navrhla několik výjimečných politických iniciativ, jež mají řešit bezprostřední důsledky současné energetické krize pro domácnosti a podniky a zároveň zajistit dostatek čisté, bezpečné a cenově dostupné energie a přístup ke kritickým surovinám. Důležitou součástí této politické reakce je plán REPowerEU, jehož cílem je ukončit závislost EU na ruských fosilních palivech a urychlit přechod na čistou energii. Plán REPowerEU se zaměřuje na tři pilíře: diverzifikaci dodávek energie, úspory energie a energetickou účinnost a urychlené zavádění energie z obnovitelných zdrojů. Je plně v souladu se Zelenou dohodou pro Evropu a navazuje na cíle programu „Fit for 55“ tím, že navrhuje zvýšit ambice v oblasti energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie. V návaznosti na sdělení REPowerEU⁵ zřídila Komise a členské státy energetickou platformu EU s cílem posílit bezpečnost dodávek za dostupné ceny. Rada na základě návrhů Komise urychleně přijala nařízení o skladování plynu a o intervencích v mimořádné situaci včetně nového legislativního nástroje a Evropského plánu na snížení poptávky po plynu v EU do jara příštího roku o 15 %. Dne 6. října 2022 následovala dohoda Rady o mimořádných opatřeních za účelem snížení ceny energií (viz níže). Dne 18. října předložila Komise návrh mechanismu společného nákupu plynu, doplňkové referenční hodnoty pro dodávky zkapalněného zemního plynu (LNG), mechanismu korekce trhu s plynem a příslušných ujednání dohod o solidaritě.

⁵ COM(2022) 108 final.

EU musí v krátkodobém horizontu vyvážit nabídku energie a poptávku po ní, vypořádat se s rostoucími náklady na energii a zároveň zachovat pobídky pro zelenou transformaci. Na základě návrhů Komise přijala Rada dne 5. srpna 2022 nová pravidla pro koordinovaná opatření ke snížení poptávky po plynu a dne 6. října 2022 přijala intervenci v mimořádné situaci s cílem řešit vysoké ceny energie snížením poptávky po elektřině v době špičky i celkově. Tato opatření zahrnují také dočasné zastropování příjmů výrobců elektřiny z inframarginálních zdrojů, tj. elektřiny vyrobené technologiemi s nižšími náklady, a dočasný solidární příspěvek z nadměrných zisků generovaných z činností v odvětví ropy, zemního plynu, uhlí a rafinace, na něž se nevztahuje zastropování příjmů inframarginálních výrobců. Příjmy ze solidárního příspěvku by byly přeměrovány mimo jiné ve prospěch spotřebitelů energie, zejména zranitelných domácností, těžce zasažených společností a důležitých ekosystémů, jako jsou energeticky náročná průmyslová odvětví, a současně by byly zachovány investiční pobídky v zájmu ekologické transformace. Vzhledem k tomu, že politická opatření ke zmírnění hospodářského a sociálního dopadu vysokých cen energie v jednom členském státě ovlivňují i další členské státy, měla by být koordinována na úrovni EU, aby byla zajištěna jejich účinnost, a měla by zahrnovat investice do přeshraničních projektů. V zájmu ochrany jednotného trhu, využití možných synergií a zabránění roztržičnosti je třeba usilovat o společná řešení na úrovni EU. Cílem této podpory je řešit současné krizové podmínky, a proto by měla zůstat dočasná, avšak měla by být v souladu se střednědobým cílem postupného rušení dotací na fosilní paliva a dalších dotací s nepříznivým vlivem na životní prostředí.

Dnešní energetická krize rovněž ukazuje, že je třeba dosáhnout rychlého pokroku v oblasti zelené transformace, mimo jiné urychlením a posílením zavádění obnovitelných zdrojů energie. To znamená změnu paradigmatu ve způsobu, jakým vyrábíme energii, obchodujeme s ní, zabezpečujeme ji a využíváme ji, v souladu se střednědobými a dlouhodobými cíli EU. Energetická unie se od roku 2015 řídí cíli energetické bezpečnosti, cenové dostupnosti energie a čisté energie, které rovněž představují cestu z dnešní krize. Cílem požadovaných systémových přechodů je splnit naše cíle v oblasti klimatu a životního prostředí a zároveň vytvářet příležitosti pro naše hospodářství a dlouhodobou konkurenceschopnost. Snížení závislosti na fosilních palivech z Ruska a urychlení transformace energetiky EU odklonem od fosilních paliv si do konce roku 2027 vyžádá další investice v odhadované výši 210 miliard EUR⁶. K tomu je nutno přičíst roční investiční potřeby určené pro balíček „Fit for 55“. Tyto investice budou přínosem pro průmyslová odvětví EU, která vyvíjejí transformační technologie a inovace, a zvýší kapacitu pro dekarbonizovanou a cenově dostupnou energii z domácích zdrojů, zejména v kombinaci s opatřeními vedoucími ke zjednodušení a urychlení povolovacích postupů a k odstranění dalších administrativních překážek, které zavádění obnovitelných zdrojů energie zpomalují. Podpoří rovněž vytváření pracovních míst a příležitostí pro přechody z jednoho zaměstnání do druhého na základě zvyšování kvalifikace a rekvalifikace pracovních sil a zároveň posílí otevřenou strategickou autonomii EU. Plán REPowerEU kromě posílení opatření v oblasti energetické

⁶ Tyto údaje vycházejí z pracovního dokumentu útvarů Komise SWD(2022) 230 final. Členské státy by měly také zajistit, aby bylo alespoň 50 % příjmů z dražeb povolenek v rámci systému EU pro obchodování s emisemi použito k účelům souvisejícím s klimatem a energetikou.

účinnosti a urychlení zavádění obnovitelných zdrojů energie zvyšuje ambice v oblasti obnovitelného vodíku jako klíčové součásti plánu, který má nahradit zemní plyn, uhlí a ropu v odvětvích, která lze obtížně dekarbonizovat, a v dopravě⁷. Plán REPowerEU stanovuje jako cíl do roku 2030 domácí výrobu 10 milionů tun vodíku z obnovitelných zdrojů a dovoz 10 milionů tun vodíku z obnovitelných zdrojů. Aby Komise podpořila výrobu vodíku z obnovitelných zdrojů, oznámila vytvoření Evropské vodíkové banky. Tyto investice by mohly podpořit i strukturální reformy, například sladěním daňových systémů s cíli v oblasti životního prostředí a uplatňováním zásady „znečišťovatel platí“ nebo zjednodušením postupů.

Vzhledem k tomu, že změna klimatu a zhoršování životního prostředí představují existenciální výzvu a závislost na fosilních palivech ohrožuje naše společnosti, zůstává naším kompasem i nadále Zelená dohoda pro Evropu. Letos se Evropa potýkala se silnými vlnami veder a extrémním suchem, které způsobilo více rozsáhlých lesních požárů. Z toho jasně vyplývá, jaký dopad má změna klimatu na naše životy a živobytí. Zelená dohoda pro Evropu podporuje od prosince 2019 dekarbonizaci, přechod k oběhovému hospodářství, ochranu biologické rozmanitosti a ekosystémů a spravedlivou transformaci. Balíček „Fit for 55“ uvede do pohybu zejména hlubokou transformaci hospodářství EU včetně energetiky, dopravy a průmyslu v souladu s cíli EU zakotvenými v evropském právním rámci pro klima, tj. snížit do roku 2030 emise alespoň o 55 % a do roku 2050 se stát prvním klimaticky neutrálním kontinentem. Členské státy by měly tyto vyšší ambice transformovat do zásadnějších opatření ve svých aktualizovaných vnitrostátních plánech v oblasti energetiky a klimatu, jejichž návrh má být dokončen do června 2023 a konečná podoba do června 2024. Pokud jde o dekarbonizaci, členské státy se vyzývají, aby zvýšily svou odolnost vůči změně klimatu. Hlavními politikami Zelené dohody pro Evropu, která se nyní implementuje, jsou strategie týkající se biologické rozmanitosti, oběhového hospodářství, nulového znečištění, udržitelného zemědělství a potravin, udržitelné mobility a přizpůsobení se změně klimatu.

Nástroj pro oživení a odolnost bude doplňkově s dalšími fondy EU, jako je například politika soudržnosti a InvestEU, představovat základní prováděcí nástroj pro provádění plánu REPowerEU na vnitrostátní úrovni, přičemž bude zároveň podporovat cíle Zelené dohody pro Evropu. Členské státy přispějí ke společné reakci EU na současné výzvy posílením stávajících plánů pro oživení a odolnost v souladu s cíli plánu REPowerEU prostřednictvím specializovaných kapitol plánu REPowerEU. Tyto kapitoly by se měly zaměřit na příslušné reformy a investice do zavádění energie z obnovitelných zdrojů a dalších čistých technologií a nezbytné infrastruktury v odvětví energetiky, jakož i zvýšení energetické účinnosti za účelem snížení spotřeby energie. Opatření plánu REPowerEU budou těžit ze synergií s opatřeními zelené transformace, která jsou již podporována v rámci Nástroje pro oživení a odolnost v jeho současné podobě, jakož i z fondů politiky soudržnosti⁸ a z programů InvestEU⁹, například v

⁷ Při nahrazování zemního plynu hrají roli i jiné formy bezfosilního vodíku, zejména ty na bázi jaderné energie.

⁸ V programech na období 2021–2027 bude posílena podpora Zelené dohody pro Evropu v rámci politiky soudržnosti. Politika soudržnosti přispěla na opatření v oblasti klimatu a životního prostředí na základě víceletého rámce na období 2014–2020 částkou 85 miliard EUR. Schválení programů politiky soudržnosti na období 2021–2027 uvolní dalších 100 miliard EUR na zelenou transformaci, včetně přibližně 40 miliard EUR na investice do obnovitelných zdrojů energie, energetické účinnosti a energetických sítí.

oblasti snižování znečištění ovzduší, podpory oběhového hospodářství a účinného využívání zdrojů nebo při obnově a ochraně biologické rozmanitosti, a měla by být doprovázena dalším úsilím o posílení dovedností pro souběžnou transformaci¹⁰.

2.2 Produktivita

Posílení konkurenceschopnosti EU a jejího dlouhodobého potenciálu k udržitelnému růstu zůstává klíčem k hospodářské prosperitě a sociálnímu zabezpečení. Rekordní inflace včetně rekordně vysokých cen energie a omezení dodávek představuje výzvu pro mnoho firem v EU, zejména pro podniky s vysokou energetickou náročností a malé a střední podniky. Některé podniky nutí k dočasnému omezení výroby nebo k trvalému uzavření. Největším výzvám čelí odvětví neželezných kovů (hliník a zinek), feroslitin, hnojiv a výroby oceli a skla¹¹. Zatímco v EU se kapacita snižuje, mimo EU dochází k jejímu dalšímu zvyšování, což vede k riziku trvalých ztrát výrobní kapacity evropských společností a jejich podílů na trhu, přičemž zpravidla vzniká mnohem vyšší uhlíková stopa. Pro odvětví, která čelí celosvětové hospodářské soutěži, znamená ukončování činnosti v Evropě rostoucí závislost na dovozu. V krátkodobém horizontu nelze dopad vysokých cen energií na nejvíce postižené životaschopné podniky zmírňovat na úkor rovných podmínek a integrity jednotného trhu. V září 2022 předložila Komise nástroj pro mimořádné situace na jednotném trhu, který má pomoci zachovat fungování jednotného trhu a dodavatelských řetězců EU v dobách krize¹². Dalším cílem tohoto nástroje je zajistit volný pohyb a dostupnost základního zboží a služeb, a to i pro malé a střední podniky v EU. K trvalému pokroku v oblasti produktivity a konkurenceschopnosti jsou nezbytné reformy a investice s cílem dekarbonizovat průmyslové procesy, řešit nedostatek pracovních sil a nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi, snížit administrativní a regulační zátěž, zlepšit insolvenční rámce a řešit systematicky opožděné platby.

Robustní dodavatelské řetězce by měly zajistit bezpečnost dodávek v EU a zároveň globální konkurenceschopnost. Dočasná nebo přetrvávající úzká místa v dodavatelských řetězcích mají negativní důsledky pro celé hospodářství EU a jeho průmyslová odvětví. Zejména závazek EU v oblasti souběžné transformace zvýší potřeby konkrétního zboží (například určitých surovin) a technologií (například baterií), což zhorší tlak na dodávky a ceny. Členské státy hrají klíčovou úlohu v omezování strategických závislostí tím, že podporují udržitelné využívání dostupných zdrojů v EU, maximalizují potenciál oběhového hospodářství, podporují obchodní agendu EU s cílem zajistit a zvýšit diverzifikované a udržitelné dodávky surovin ze zemí mimo EU a řeší narušení dodavatelského řetězce. V této souvislosti může být hospodářská rozmanitost regionů EU zdrojem konkurenceschopnosti a odolnosti Unie. Ambicí EU je stát se hlavním centrem

⁹ V souladu s cíli Zelené dohody pro Evropu bude nejméně 30 % programu InvestEU podporovat financování investic, které přispívají k cílům EU v oblasti klimatu. K cílům EU v oblasti klimatu a životního prostředí přispěje rovněž 60 % investic podporovaných v rámci oblasti fondu InvestEU týkající se udržitelné infrastruktury.

¹⁰ Komise podporuje členské státy prostřednictvím Nástroje pro technickou podporu při identifikaci reforem a investic do postupného ukončení dovozu fosilních paliv z Ruska.

¹¹ V listopadu 2022 předložila Komise sdělení „Zajištění přístupnosti a cenové dostupnosti hnojiv“, které nastiňuje opatření k zachování udržitelné výroby hnojiv v Evropě, optimalizaci jejich používání a omezení závislosti na minerálních hnojivech.

¹² COM(2022) 459 final.

inovativních a špičkových ekologických a transformačních technologií a využít k tomu otevřenosti našeho hospodářství. K řešení strategických závislostí Evropy přispěje rovněž připravovaný akt o kritických surovinách. Obchodní agenda EU přispívá k odolnosti dodavatelských řetězců surovin tím, že zajišťuje otevřený obchod se surovinami a investice do surovin založené na pravidlech a odstraňuje narušení mezinárodního obchodu prostřednictvím dvoustranných obchodních a investičních dohod a práce ve Světové obchodní organizaci¹³.

Klíčem ke zvýšení produktivity a růstu je řádně fungující jednotný trh, na němž je zajištěna spravedlivá a účinná hospodářská soutěž. Fungování jednotného trhu by nemělo být považováno za samozřejmost a je třeba vyvinout konkrétní úsilí k jeho prohloubení, zejména v oblasti služeb. Dosud existují restriktivní regulační postupy, které negativně ovlivňují fungování trhů. Negativní dopad na fungování trhů mají omezení vývozu a obcházení pravidel EU pro zadávání veřejných zakázek. Vzhledem k vysoké inflaci, která silně zatěžuje kupní sílu spotřebitelů, je třeba řešit restriktivní regulační rámce v oblasti maloobchodních služeb. Růst a produktivitu nejlépe podporují konkurenceschopné a efektivní trhy, které se vyhýbají kolísání cen, jakož i strukturální reformy, které odstraňují úzká místa v podnikatelském prostředí na vnitrostátní i regionální úrovni. Klíčovými určujícími faktory hospodářství ve prospěch lidí je řádná správa věcí veřejných a dodržování zásad právního státu, zejména nezávislé, kvalitní a účinné systémy soudnictví¹⁴, fungující a účinné daňové systémy, jakož i účinné insolvenční rámce a spolehlivé rámce pro boj proti korupci a podvodům. V této situaci by měl návrh jednotného souboru daňových pravidel pro podnikání v Evropě – BEFIT¹⁵ a pokračující modernizace a digitalizace daňových správ pomoci snížit náklady na dodržování předpisů a minimalizovat agresivní daňové plánování a příležitosti vyhýbat se daňovým povinnostem a zároveň podpořit pracovní místa a investice EU na jednotném trhu. Vhodná daňová skladba a účinný výběr daní mají zásadní význam pro přizpůsobení se budoucnosti tím, že zajišťují spravedlivou, účinnou a environmentálně udržitelnou hospodářskou soutěž, usnadňují zelenou a digitální transformaci a reagují na fiskální dopad stárnutí obyvatelstva. V rámci celého jednotného trhu je třeba dále zvýšit konektivitu pomocí větších investic do dopravní, energetické a digitální infrastruktury.

Zásadní význam pro posílení hospodářské základny EU a podporu zakládání podniků a podnikání mezi malými a středními podniky mají i nadále investice a reformy pro digitální transformaci, které umožňují rychlé provádění Zelené dohody pro Evropu. Digitální technologie umožňují podnikům získávat konkurenční výhodu, zlepšovat služby a produkty a rozšiřovat trhy, a mají potenciál podpořit zelenou transformaci. Zatímco u velkých podniků existuje větší pravděpodobnost zavádění nových digitálních technologií, úroveň digitalizace malých a středních podniků zůstává v jednotlivých členských státech a hospodářských odvětvích i nadále nerovnoměrná. Některé malé a střední podniky jsou sice průkopníky digitální transformace, avšak mnoho tradičnějších malých a středních podniků postrádá finanční zdroje

¹³ Nejnovější obchodní dohody EU (se Spojeným královstvím, Chile, Mexikem, Novým Zélandem) zahrnují konkrétní závazky v oblasti energetiky a surovin.

¹⁴ O fungování systémů soudnictví pojednává kromě evropského semestru také jeden z pilířů zprávy Komise o právním státu.

¹⁵ Podnikání v Evropě: rámec pro zdanění příjmů.

a/nebo dovednosti, které by jim umožňovaly výhod digitalizace využívat. V oblasti digitalizace je potřeba dosáhnout většího pokroku, který by malým a středním podnikům umožnil zvýšit účinnost jejich výrobních procesů a schopnost inovací prostřednictvím vývoje a přijímání pokročilých technologií.

Vyšší produktivita vyžaduje pracovní sílu s příslušnými dovednostmi a modernizaci vzdělávání a odborné přípravy nabízející rovné příležitosti pro všechny. Budoucí konkurenceschopnost EU je do značné míry závislá na souboru dovedností Evropanů. Rozvoj špičkových dovedností ve vysokoškolských institucích společně se strategiemi rekvalifikace a zvyšování kvalifikace zmírňuje nedostatek dovedností na trhu práce a řeší měnící se potřeby v průběhu ekologické a digitální transformace, neboť vzrůstá závislost ekonomiky na technologiích¹⁶. Proto Komise navrhla vyhlásit rok 2023 Evropským rokem dovedností a o digitálním vzdělávání a dovednostech zahájila strukturovaný dialog. Index digitální ekonomiky a společnosti ukazuje, že 4 z 10 dospělých v EU postrádá základní digitální dovednosti. Přestože většinu absolventů terciárního vzdělávání tvoří ženy, jsou v profesích a studiích souvisejících s technologiemi zastoupeny nedostatečně – pouze 2 z 5 vědců a inženýrů a méně než 20 % odborníků v oblasti IKT jsou ženy¹⁷. Proto mají pro urychlení rozvoje a přijímání pokročilých digitálních technologií a pro podporu zavádění a šíření inovací v rámci našich ekonomik a utváření digitální a ekologické transformace zásadní význam investice a inkluzivní politiky na podporu studia přírodních věd, technologie, inženýrství a matematiky (STEM) a (základních) digitálních dovedností. Řešení nedostatků v oblasti digitálních dovedností a podpora projektů a strategií ke zlepšení digitálních dovedností na všech úrovních v EU mají zásadní význam jednak pro zvýšení produktivity napříč hospodářskými odvětvími a podniky, zejména v malých a středních podnicích, jednak pro široké a účinné využívání digitálních nástrojů a služeb (např. ve veřejné správě).

Investovat do výzkumných a inovačních kapacit znamená investovat do budoucnosti Evropy. Budoucí příjmy a udržitelná prosperita v EU budou zásadním způsobem záviset na vyšší produktivitě, dovednostech a inovacích. Nedostatky oproti hlavním konkurentům EU v investicích do výzkumu a inovací a v činnosti v těchto oblastech pomůže řešit také Nástroj pro oživení a odolnost, program InvestEU, nedávno zahájený obnovený Evropský výzkumný prostor, nový Evropský program inovací a mise EU, kterena výzkum a inovace uvolní nové finanční prostředky,lepší podmínky financování, pomohou zlepšit inovační dovednosti a lépe koordinovat politiky výzkumu a inovací v Evropě. Výzkum a inovace mají zásadní význam pro urychlení zelené a digitální transformace, jakož i pro podporu dalších klíčových cílů, jako je zlepšení zdraví lidí, rozvoj otevřené strategické autonomie a zvýšení konkurenceschopnosti našich ekonomik. Zejména v současné situaci musíme urychlit inovace a investice do

¹⁶ Přístup k dovednostem se stal klíčovou výzvou pro malé a střední podniky, které jen s obtížemi konkurují velkým společnostem. Jako jedno z opatření na podporu prohlubování dovedností a změnu kvalifikace, a to i v malých a středních podnicích, využívá EU Evropský pakt pro dovednosti, stěžejní iniciativu Evropské agendy dovedností, prostřednictvím rozsáhlých partnerství a s využitím toho, že rok 2023 byl vyhlášen Evropským rokem dovedností.

¹⁷ COM(2022) 526 final.

transformačních technologií – větrné, solární, vodíkové, tepelných čerpadel a inteligentních elektrických sítí – a jejich zavádění.

2.3 Spravedlnost

Hospodářský růst v roce 2021 a v první polovině roku 2022 přispěl k dobrým výsledkům na trzích práce EU, kde výrazně narostla míra zaměstnanosti. V průběhu roku 2021 míra zaměstnanosti v EU rostla a ve druhém čtvrtletí 2022 dosáhla rekordní hodnoty 74,8 %. Zároveň i přes nedávný pokles nezaměstnanosti mladých lidí zůstává podíl mladých lidí, kteří nepracují ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, i nadále vysoký (ve druhém čtvrtletí roku 2022 činil 11,7 %). Riziko chudoby nebo sociálního vyloučení zůstalo po celou dobu pandemie stabilní, přestože v letech 2020 a 2021 byl dosud chudobou nebo sociálním vyloučením ohrožen přibližně každý pátý člověk. Toto úspěšné oživení trhu práce a široká stabilita sociálních ukazatelů odráží pozitivní dopad opatření přijatých členskými státy během pandemie. Zahrnuje podporu ze strany EU¹⁸, stabilizační účinek systémů sociálního zabezpečení, jakož i úspěšné strukturální reformy provedené v posledním desetiletí.

Prudký nárůst cen energií a inflace však má za následek významné negativní dopady na kupní sílu domácností a na činnost evropských společností, a vytváří rovněž riziko zhoršení situace na trhu práce. Vyšší ceny energií vedou k vyšším nákladům na podnikání a v důsledku toho ke zkrácení pracovní doby a vyššímu riziku ztráty pracovních míst v různých odvětvích, které je ještě umocněno klesající poptávkou. Dopad na pracovní místa bude záviset na sektorovém složení ekonomik, na jejich zdrojích tvorby hodnot a na jejich závislosti na energeticky náročných hodnotových řetězcích. V důsledku toho se očekává, že dopady na zaměstnanost se budou výrazně lišit podle odvětví, pohlaví a regionů.

Domácnosti dále značně zatěžují vysoké ceny energie, což zvyšuje riziko energetické chudoby a vyžaduje přijetí cílených a koordinovaných opatření. U spotřebních košů domácností s nízkými příjmy se zvýšil podíl potravin a energií, což je činí obzvláště zranitelnými vůči současnému zvyšování cen. Členské státy již přijaly zásadní opatření, aby dopad vysokých cen energií na domácnosti zmírnily. Jak je však vysvětleno v následujícím oddíle, přes 70 % podpůrných opatření v roce 2022 nebylo opatřeními cílenými. I když se cenové tlaky šíří i mimo energie a zdroje zůstávají i nadále omezené, je stále důležitější, aby se podpůrná opatření zaměřovala na zranitelné domácnosti a aby si zachovala pobídky ke snižování spotřeby energie a podpoře energetické účinnosti. Lepší zacílení umožňuje, aby tato opatření účinně předcházela zvyšování energetické chudoby a chudoby obecně, aniž by současně přispívala k inflaci, a aby byl omezen jejich dopad na rozpočet. Opatření zaměřená na znevýhodněné skupiny navíc dosahují lepších výsledků z hlediska makroekonomické stabilizace. Komise v rámci programu REPowerEU navrhuje prostřednictvím programu SAFE (podpora cenově dostupné energie) větší pružnost ve využívání prostředků z fondů politiky soudržnosti na období 2014–2020, aby se

¹⁸ Zejména nástroj pro podporu na zmírnění rizik nezaměstnanosti v mimořádné situaci (SURE).

členským státům a regionům usnadnila podpora zranitelných domácností a podniků a zachování pracovních míst¹⁹.

Intenzivní sociální dialog může pomoci zajistit, aby stanovování mezd zmírňovalo ztráty kupní síly, zejména u osob s nízkými příjmy, a zároveň omezilo riziko sekundárních dopadů na inflaci a zachovalo zaměstnanost a konkurenceschopnost. Zatímco nominální mzdy v roce 2021 vzrostly a v roce 2022 zrychlily, reálné mzdy vlivem vysoké inflace klesly. Růst mezd v roce 2021 byl především důsledkem nárůstu odpracovaných hodin a silného hospodářského oživení, které následovalo po krizi COVID-19. V roce 2022 začala vysoká inflace a nedostatek pracovních sil vyvolávat zrychlení nominálních mezd. Růst mezd však zůstával i nadále pod úrovní inflace. Klíčem k dosažení toho, aby se mzdy celkově vyvíjely v souladu s měnícími se makroekonomickými podmínkami, je účinné kolektivní vyjednávání, které se zároveň vyhýbá riziku uvolnění kotvy inflačních očekávání. Klíčovou úlohu v ochraně kupní síly nízkých mezd hraje aktualizace minimálních mezd (v souladu se směrnicí o přiměřených minimálních mzdách). Výše uvedená cílená a dočasná podpůrná opatření mohou hrát důležitou úlohu rovněž v případech, kdy se úroveň ziskovosti v některých společnostech a odvětvích nachází pod tlakem. Úpravy mezd jsou dále ovlivňovány specifiky jednotlivých odvětví a úrovní flexibility hospodářství, přičemž ve střednědobém horizontu je kupní síla chráněna zvyšováním mezd v souladu se zvyšováním produktivity a potenciálním růstem.

Klíčové pro podporu pracovníků a změny zaměstnání jsou i nadále účinné politiky trhu práce, zejména proto, že v EU zůstává rozšířený nedostatek pracovních sil a dovedností. Nedostatek pracovních sil má dopad zejména na některá odvětví, jako je zdravotní péče, vzdělávání, pohostinství a cestovní ruch, stavebnictví, IKT a odvětví spojená se zelenou transformací. Propouštění, k němuž došlo v důsledku pandemie COVID-19, způsobilo další nedostatek, zejména v odvětvích s největším využíváním flexibilních smluv, neboť ani oživení poptávky neznamenal návrat všech pracovníků. Vzhledem k tomu, že dočasný nárůst výrobních nákladů ohrožuje pracovní místa, daří se zachovat zaměstnanost a lidský kapitál specifický pro jednotlivé podniky díky režimům zkrácené pracovní doby. Ty by měly být koncipovány tak, aby podporovaly restrukturalizační procesy usnadněním změn zaměstnání, mimo jiné prostřednictvím zvyšování kvalifikace a rekvalifikace.

Aktivní politiky na trhu práce a opatření v oblasti odborné přípravy a zvyšování kvalifikace a rekvalifikace podporují zaměstnanost a sociální začleňování. Mohou hrát ústřední úlohu i při realizaci souběžné transformace²⁰. Digitalizace ekonomiky, která v průběhu pandemie prudce zrychlila, vyvolala větší poptávku po digitálních dovednostech na všech úrovních. Obdobně i ukončení závislosti EU na fosilních palivech a dosažení klimatické neutrality vyžaduje přesměrovat opatření a zacílit je na zvyšování kvalifikace a rekvalifikaci

¹⁹ Členské státy mohou navíc i nadále čerpat z fondů EU, jako je například Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD), který podporuje opatření zemí EU zaměřená na poskytování potravinové a/nebo základní materiální pomoci nejchudším osobám, přičemž potravinovou pomoc poskytuje více než 15 milionům lidí.

²⁰ Viz doporučení Komise o účinné aktivní podpoře zaměstnanosti.

osob v jednotlivých průmyslových odvětvích a na podporu změn zaměstnání²¹. Navzdory značnému pokroku ve většině členských států je třeba dlouhodobé problémy týkající se zaměstnávání mladých lidí, žen a znevýhodněných skupin, jako jsou například osoby se zdravotním postižením, Romové a osoby z přistěhovaleckého prostředí včetně osob vysídlených z Ukrajiny²², řešit prostřednictvím konkrétních a cílených politických opatření na vnitrostátní a regionální úrovni s plným a efektivním využitím dostupných finančních prostředků EU.

Přizpůsobení systémů vzdělávání a odborné přípravy je klíčem k rozvoji dovedností potřebných v našich ekonomikách, překážku v tomto úsilí však může představovat nedostatek učitelů. Členské státy čelí stále rostoucímu nedostatku učitelů na všech úrovních vzdělávání, včetně předškolního vzdělávání a péče, zejména pak v oblastech, které jsou pro souběžnou transformaci nejdůležitější. K tomu, aby momentálně, a na měnících se trzích práce i do budoucna, nejžádanější dovednosti získávalo více mladých lidí a účastníků celoživotního vzdělávání, je naprosto nutné zvýšit atraktivitu učitelského povolání, zejména v oborech a regionech, které jsou nedostatkem učitelů postiženy nejvíce. Po pandemii, která zvýšila dopad socioekonomického zázemí na výsledky učení znevýhodněných dětí a mladých lidí, včetně dětí a mladých lidí příslušných k přistěhovalecké skupině nebo k etnické menšině, je také zásadní zlepšit rovnost ve vzdělávání, a to i v tom předškolním. Investice do kvalitního, přístupného a cenově dostupného předškolního vzdělávání a péče mají klíčový význam rovněž pro usnadnění účasti žen na trhu práce.

Pandemie zdůraznila význam odolných a udržitelných systémů zdravotní a dlouhodobé péče schopných rychle reagovat na mimořádné situace v oblasti zdraví a zároveň zachovat kvalitu a dostupnost péče v případě jiných zdravotních obtíží. Přestože byl během pandemie zaznamenán pokrok, u několika členských států je nezbytné pokročit dále, co se týká odolnosti, kvality a dostupnosti jejich systémů zdravotní a dlouhodobé péče, včetně výzvy v podobě nedostatku pracovních sil ve zdravotnictví. Pandemie odhalila ve všech členských státech potřebu zvýšené ostražitosti a investic, jež zajistí, že státy budou adekvátně připraveny na řešení budoucích zdravotních krizí²³ a také že budou schopny zachovat kvalitu péče v případě všech ostatních onemocnění a obtíží. Dalším přínosem pro systémy zdravotní péče může být urychlení Zelené dohody pro Evropu (například prostřednictvím akčního plánu pro nulové znečištění v rámci Zelené dohody pro Evropu), neboť se znečištěním životního prostředí souvisí v EU každé osmé předčasné úmrtí.

²¹ Vnitrostátní cíle v oblasti dovedností, které členské státy předložily v reakci na hlavní cíl EU, pomohou při úsilí o zvyšování kvalifikace a rekvalifikaci v členských státech v souladu s jejich plány reforem a také s podporou finančních prostředků EU. Nadcházející aktualizace vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu, naplánovaná na období 2023–2024, dále pomůže zohlednit příslušné aspekty zaměstnanosti a dovedností a sociální aspekty v politikách pro klima a energetiku.

²² Členské státy poskytují pomoc a bezpečnost vysídleným osobám, většinou ženám a dětem, které přechází z Ukrajiny. Přispělo k tomu i to, že v březnu 2022 byla poprvé uplatněna směrnice o dočasné ochraně, která osobám vysídleným z Ukrajiny přiznává právo žít a pracovat v EU do roku 2024.

²³ To zahrnuje zajištění nárazového zvýšení kapacity, přiměřeného objemu zásob (a výrobní kapacity), dostupnosti a účinnosti systémů trasování kontaktů, testovacích a laboratorních kapacit, kvalitních a přístupných souborů zdravotních údajů a sdílení zdravotních údajů, a to i prostřednictvím systémů včasného varování a dohledu, a s tím související investice.

Prioritou za současné hospodářské situace zůstává zachování a zlepšení přiměřenosti a udržitelnosti sociálních záchranných sítí. Jejich nedostatečná přiměřenost může v některých členských státech vést k tomu, že dávky pro zranitelné domácnosti nedrží krok s růstem životních nákladů. Režimy podpory příjmů by zároveň měly být dobře zacílené a měly by zahrnovat vhodné pobídky a podporu pro práce schopné příjemce, aby se mohli opět začlenit do trhu práce²⁴. Zásadní význam má i nadále zajištění sociální ochrany pracovníků s nestandardními smlouvami a osob samostatně výdělečně činných. Podobně důležité je vzhledem k nepříznivému demografickému vývoji a měnícím se trhům práce také zajistit přiměřenost a finanční udržitelnost důchodových systémů²⁵. Totéž platí pro zajištění přístupu k cenově dostupné, kvalitní a udržitelné dlouhodobé péči.

Regionální rozdíly a demografické změny umocňují výzvy spojené se zelenou a digitální transformací. Počet obyvatel EU v produktivním věku klesá, což přispívá ke stávajícímu nedostatku pracovních sil a omezuje růstový potenciál a konkurenceschopnost podniků. V mnoha regionech, zejména ve venkovských oblastech, je dopad stárnutí obyvatelstva ještě zesilován migračním úbytkem. To ještě prohlubuje výzvu spočívající v zajištění dostupnosti kvalifikované pracovní síly k budování ekonomik dobře vybavených pro zelenou a digitální transformaci. Výrazné a přetrvávající rozdíly v oblasti inovací v Evropě navíc brání řadě zaostávajících regionů v dosažení větší prosperity. Schopnost vnitrostátních politik a politik EU znovu vyvážit růst v celé EU a uvnitř členských států bude klíčovým předpokladem spravedlivého oživení, které pomůže občanům účastnit se jednotného trhu a mít z něj prospěch bez ohledu na to, kde v EU žijí.

V podpoře vzestupné sociální konvergence v EU sehraji svou úlohu i hlavní cíle EU pro rok 2030 v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby. Členské státy předložily své vnitrostátní cíle pro rok 2030 a nyní je třeba přijmout vhodná politická opatření, která budou deklarovaným ambicím odpovídat. Od tohoto cyklu evropského semestru bude pokrok v plnění cílů EU a členských států sledován, počínaje návrhem společné zprávy Komise o zaměstnanosti za rok 2023²⁶.

Nástroj pro oživení a odolnost společně s fondy politiky soudržnosti a mechanismem pro spravedlivou transformaci podporuje spravedlivý růst v EU podporující začlenění. Plány pro oživení a odolnost prováděné členskými státy zahrnují širokou škálu reforem a investic, které budou mít trvalé účinky. Přispějí k vyšší účasti na trhu práce, růstu produktivity prostřednictvím vzdělávání, rekvalifikace a zvyšování kvalifikace, jakož i k sociálnímu začlenění, územní soudržnosti a odolnosti²⁷. Programy politiky soudržnosti i nadále umožňují regionům růst,

²⁴ Komisí navržené doporučení Rady o systémech minimálního příjmu se zabývá různými problémy zjištěnými při navrhování vnitrostátních systémů minimálního příjmu v souladu s koncepcí aktivního začleňování.

²⁵ Viz Zpráva o stárnutí obyvatelstva 2021: Hospodářské a rozpočtové projekce pro členské státy EU (2019–2070)..

²⁶ COM(2022) 783.

²⁷ Rychlé reakce na vznikající výzvy jsou jasně dokládány dodatečnou flexibilitou, kterou přinášejí balíčky akcí v rámci politiky soudržnosti na podporu uprchlíků v Evropě (CARE a FAST-CARE) v rámci probíhajících programů politiky soudržnosti. K větší odolnosti vnitrostátních a regionálních ekonomik přispějí rovněž rychlé zdroje z nástroje REACT-EU. Tento nástroj podporuje členské státy a regiony při posilování jejich kapacit pro plánování a provádění reforem, často na podporu plánů pro oživení a odolnost.

zejména tím, že se zaměřují na regionální faktory a hnací síly hospodářského rozvoje, jakož i na investice do lidského kapitálu.

2.4 Makroekonomická stabilita

Zhoršující se hospodářské podmínky zvýšily zranitelnost a rizika spojená s již existující nerovnováhou, přičemž nerovnováha se může nově objevit i v jiných oblastech. Zpráva mechanismu varování obsahuje analýzu vývoje nerovnováhy a nově vznikajících rizik, kterou vypracovala Komise²⁸. Navzdory probíhajícímu výraznému zpomalení hospodářské aktivity se předpokládá, že růst nominálního HDP pomůže snížit míru zadlužení v letech 2022 i 2023 a sníží rozsah některých stavových nerovnováh, přičemž by se měl zmírnit silný růst cen rezidenčních nemovitostí. Oslabení hospodářské aktivity a zpřísnění podmínek financování však zvyšují rizika spojená s vysokou mírou zadlužení. Rozdíly v mírách inflace a zvyšování nákladů práce současně zvyšují možnost vzniku ztrát nákladové konkurenceschopnosti, jejichž řešení může být nákladné, zejména jsou-li doprovázeny strukturálními transformacemi výroby. Komise bude v rámci procesu hloubkového přezkumu pozorně sledovat vývoj a rizika související se společnými trendy ve společném rámci, aby poskytla souvislosti pro analýzu jednotlivých zemí, přičemž se zaměří na vývoj trhu s bydlením, dynamiku konkurenceschopnosti a vnější udržitelnost a rovnováhu. Pro deset členských států, u nichž byla již dříve zjištěna nerovnováha nebo nadměrná nerovnováha, budou vypracovány hloubkové přezkumy, jejich cílem bude posoudit, zda se tato nerovnováha prohlubuje, napravuje nebo je již napravena, a aktualizovat stávající posouzení a zvážit případné zbývající potřeby politiky. Hloubkové přezkumy budou navíc provedeny i pro sedm členských států, jež čelí zvláště vysokému riziku vzniku nové nerovnováhy. Hloubkové přezkumy budou vycházet z hloubkového tematického posouzení, které bude podkladem pro analýzu²⁹.

Zajištění makrofinanční stability a zachování úvěrových kanálů do ekonomiky je v náročných hospodářských podmínkách z hlediska odolnosti klíčové. Pozice bank je díky politickým opatřením v posledních několika letech pevná. I nadále je třeba řešit úvěry se selháním, i když jejich podíl klesá. To zahrnuje monitorování kvality aktiv, včasné a proaktivní zapojení dlužníků ve finančních potížích (zejména těch, kteří jsou životaschopní), další zlepšení účinnosti insolvenčních rámců a další rozvoj sekundárních trhů s úvěry v selhání, zejména včasným provedením směrnice o správcích úvěru a obchodnících s úvěry do konce roku 2023³⁰. Banky musí zároveň udržovat obezřetné politiky v oblasti tvorby rezerv a kapitálové rezervy, které jsou v souladu s převládající úrovní rizika. Evropská rada pro systémová rizika vydala dne 22. září 2022 varování, v němž vyzvala ke zvýšení obezřetnosti v oblasti rizik pro finanční stabilitu vyplývajících z prudkého poklesu cen aktiv. Zvyšující se hypoteční sazby a zhoršení kapacity dluhové služby v důsledku poklesu reálných příjmů domácností by mohly vyvíjet tlak na snižování cen rezidenčních nemovitostí. To by následně mohlo vyvolat vznik kumulovaných

²⁸ COM(2022) 781.

²⁹ Deset členských států, které byly identifikovány již dříve, jsou: Francie, Kypr, Německo, Nizozemsko, Itálie, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Španělsko a Švédsko. Další hloubkové přezkumy se budou týkat Česka, Estonska, Litvy, Lotyšska, Lucemburska, Maďarska a Slovenska.

³⁰ Směrnice 2021/2167 ze dne 24. listopadu 2021 o správcích úvěru a obchodnících s úvěry (*Úř. věst. L 438, 8.12.2021, s. 1*).

cyklických rizik na trzích s nemovitostmi. Kromě toho se zvýšila pravděpodobnost rozsáhlých kybernetických incidentů postihujících finanční systém. Členské státy eurozóny musí pokračovat v práci na dokončení bankovní unie v souladu s dalším postupem, který nastínila Euroskupina³¹, a na posilování mezinárodní úlohy eura. Dobře fungující finanční sektor a trhy, zejména prostřednictvím hlubší unie kapitálových trhů, mají zásadní význam pro financování velmi rozsáhlých investic potřebných pro zelenou a digitální transformaci.

Nedávné otřesy zdůrazňují význam těsné koordinace zdravých fiskálních politik a vytváření fiskálních rezerv v příznivých obdobích, které budou využity během hospodářského poklesu. Převládající hospodářské podmínky zdůrazňují význam zdravých rozpočtových procesů, které umožňují pružnost fiskálních politik tváří v tvář rychle se měnícím okolnostem a stanovování priorit zajišťujících vysokou kvalitu veřejných financí, přičemž náležitá pozornost je věnována investicím. Během pandemie bylo nezbytné poskytovat dočasnou fiskální podporu, aby si společnosti mohly zachovat výrobní kapacitu a ochránit pracovní místa a příjmy v době, kdy se velká část ekonomiky musela nakrátko uzavřít. V současné době ovlivňuje hospodářskou aktivitu a růstový potenciál energetický šok a vysoká inflace. I když se povaha krizí i politické reakce liší, má i nadále klíčový význam úzká koordinace politických reakcí mezi členskými státy, jakož i soudržnost fiskální a měnové politiky.

V roce 2022 byla orientace fiskální politiky expanzivní a členské státy přijaly rychlá, ale do značné míry necílená opatření ke zmírnění hospodářského a sociálního dopadu mimořádného nárůstu cen energií. V současné době se očekává, že tato opatření budou v roce 2022 v rámci EU jako celku činit 1,2 % HDP. Přestože byla tato opatření provedena včas, přes 70 % z nich, jako jsou například nižší sazby DPH nebo spotřební daně nebo změny dávek a dotací na energii, nebylo zaměřeno na zranitelné domácnosti a exponované podniky, a dvě třetiny z nich neposkytovaly pobídky ke snížení poptávky po energii. Je stále důležitější, aby se opatření zaměřovala na zranitelné domácnosti a exponované podniky a aby zůstala dočasná. Expanzivní orientace fiskální politiky byla podpořena rovněž dodatečným financováním investic, a to jak na vnitrostátní úrovni, tak prostřednictvím Nástroje pro oživení a odolnost a dalších fondů EU. K urychlení souběžné transformace, zvýšení energetické účinnosti a rychlejšímu zavádění obnovitelných zdrojů energie jsou zapotřebí další investice.

Vzhledem k tomu, že plošný fiskální impuls pro ekonomiku by v roce 2023 nebyl vhodný, je při navrhování opatření reagujících na vývoj cen energií nezbytný opatrný a koordinovaný postup. V současné hospodářské situaci a s přihlédnutím k dopadu cílených energetických opatření se pro EU a eurozónu jako celek jeví v roce 2023 jako vhodná celková neutrální orientace fiskální politiky. Ta by doplnila snahy měnové politiky o snížení inflace a o udržení inflačních očekávání dobře ukotvených. Opatření podpory na energii v roce 2023 za EU jako celek jsou v současné době odhadována na téměř 1 % HDP, přičemž v mnoha členských státech pokrývají převážně první polovinu roku. Dokončení rozpočtů na rok 2023 poskytuje příležitost ke zlepšení koncepce podpůrných opatření a kvality a složení veřejných financí s cílem zacílit fiskální opatření na řešení dopadu vysokých cen energií na zranitelné domácnosti a podniky.

³¹ Viz prohlášení Euroskupiny o budoucnosti bankovní unie ze dne 16. června 2022.

Zásadní význam zde může mít dvouступňový model stanovování cen energie, kdy mohou spotřebitelé do určité úrovně spotřeby využívat regulovaných cen. Fiskální politiky by navíc měly zůstat i nadále obezřetné, zejména v členských státech s vysokým zadlužením, a zároveň chránit veřejné investice. Tyto úvahy se odrážejí v politických pokynech pro rok 2023 obsažených v doporučení Komise pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny³².

Fiskální politiky by měly ve střednědobém horizontu zajistit fiskální udržitelnost a upřednostňovat investice do podpory souběžné transformace a sociální a hospodářské odolnosti. Fiskální politiky by se měly zaměřit na dosažení obezřetných střednědobých fiskálních pozic a na zajištění fiskální udržitelnosti prostřednictvím postupné konsolidace a investic a reforem posilujících udržitelný růst. Urychlení reforem zvyšujících podporu růstu ze strany daňových systémů a výběru daní a zlepšujících dlouhodobou účinnost veřejných výdajů by posílilo potenciální růst, konkurenceschopnost a udržitelnost dluhu, což by zase podpořilo schopnost fiskální politiky reagovat na krizi. Zároveň je třeba více prosazovat strukturální transformaci a investice včetně zmírňování změny klimatu a intenzity katastrof souvisejících s klimatem a přizpůsobování se jim, což by mělo jednoznačný dopad na vnitrostátní rozpočty. Členské státy jsou vybízeny, aby vytvořily nástroje na posuzování dopadů rozpočtového plánování a dlouhodobé udržitelnosti na klima společně s politikami a nástroji, které pomáhají spravedlivým způsobem předcházet dopadům souvisejícím s klimatem, snižovat je a připravit se na ně. Konečně pak demografické výzvy vyžadují další politická opatření, mimo jiné prostřednictvím reforem, které zajistí přiměřenost a udržitelnost důchodových systémů.

Obecná úniková doložka Paktu o stabilitě a růstu bude platit i v roce 2023 a od roku 2024 bude deaktivována. Z posouzení návrhů rozpočtových plánů členských států eurozóny, které Komise provedla³³, vyplývá, že růst běžných výdajů financovaných z vnitrostátních prostředků v některých členských státech by měl být dle předpokladu vysoký, což v některých členských státech povede k expanzivní orientaci fiskální politiky. Je nezbytné omezit růst běžných výdajů s přihlédnutím k dočasné a cílené podpoře domácností a podniků, které jsou ohroženy nárůstem cen energií, a osob prchajících z Ukrajiny, aby nedocházelo ke zvyšování inflačních tlaků, což je obzvláště relevantní pro země s vysokým zadlužením. To by mělo být spojeno s vyššími investicemi do plnění cílů v oblasti ekologické, digitální a energetické bezpečnosti v zájmu budování odolnější ekonomiky. Členské státy se vyzývají, aby přijímaly opatření jak samostatně, a to i prostřednictvím provádění svých plánů pro oživení a odolnost, tak kolektivně s cílem uplatňovat a koordinovat vnitrostátní fiskální politiky způsobem nejvíce podporujícím růst.

Komise nenavrhuje zahájení nových postupů při nadměrném schodku veřejných financí. Jak bylo oznámeno v květnu 2022, Komise přehodnotila vhodnost navržení nových postupů při nadměrném schodku veřejných financí³⁴. Toto hodnocení zohlednilo aktualizované údaje o výsledcích za rok 2021, provádění fiskální politiky členskými státy v

³² COM(2022) 782.

³³ COM(2022) 900.

³⁴ Proti Rumunsku je veden postup z důvodu nadměrného schodku od jara 2020. Tento postup je od podzimu 2021 pozastaven. Komise na jaře příštího roku přezkoumá soulad s požadavky stanovenými v doporučení Rady.

průběhu roku 2022 a vládní rozpočtové plány na rok 2023, jak je uvedeno v hospodářské prognóze Komise z podzimu 2022. Tyto aktualizované informace do značné míry potvrzují předchozí zjištění³⁵. S ohledem na současnou výjimečnou nejistotu, který se týká i stanovení podrobného postupu fiskální politiky, by podle názoru Komise v této fázi nemělo být přijato rozhodnutí zahájit proti dalším členským státům postup při nadměrném schodku. Na jaře 2023 Komise na základě údajů o výsledcích za rok 2022 a plánů na rok 2023 znovu posoudí, zda je relevantní zahajovat postupy při nadměrném schodku, přičemž zohlední zejména soulad s fiskálními doporučeními Rady členským státům.

3. Rysy evropského semestru 2023

Evropský semestr 2023 a provádění plánů pro oživení a odolnost budou i nadále tvořit rámec koordinace politik EU. Kombinace výše uvedených výzev zdůrazňuje potřebu pokračovat v úzké koordinaci hospodářských a sociálních politik. Jejich cílem je překonat bezprostřední hospodářské výzvy a nadále podporovat spravedlivý, inkluzivní, odolný a udržitelný růst a zároveň využívat příležitostí, které přináší souběžná transformace. Zjednodušené zprávy o jednotlivých zemích poskytnou stejně jako v roce 2022 ucelený přehled hospodářského a sociálního vývoje a výzev, jimž členské státy čelí, s přihlédnutím k regionální dynamice, jakož i k jejich odolnosti³⁶. Jejich součástí bude i hodnocení pokroku v provádění evropského pilíře sociálních práv na základě srovnávacího přehledu ukazatelů a v dosahování hlavních cílů EU do roku 2030 a vnitrostátních cílů v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby. Zprávy o jednotlivých zemích identifikují výzvy, které plány pro oživení a odolnost řeší pouze částečně nebo je neřeší vůbec, přičemž se podrobně zabývají pokrokem v provádění plánu a jakýmkoli nově se objevujícími výzvami. Doporučení pro jednotlivé země se i nadále zaměřují na omezený soubor klíčových výzev identifikovaných ve zprávách o jednotlivých zemích a případně v hloubkových přezkumech, pro něž bude potřeba přijmout politická opatření. Zprávy o jednotlivých zemích, hloubkové přezkumy a návrhy doporučení pro jednotlivé země budou předloženy společně v jarním balíčku evropského semestru 2023.

Dne 9. listopadu 2022 poskytla Komise pokyny k možným změnám rámce pro správu ekonomických záležitostí EU³⁷. Usiluje o zlepšení účinnosti hospodářského dohledu a koordinace politik v EU stanovením jednodušší a integrované architektury makrofiskálního dohledu s cílem zajistit udržitelnost dluhu a podporovat udržitelný růst podporující začlenění. Tento reformovaný rámec by měl pomoci vybudovat zelenou, digitální a odolnou ekonomiku budoucnosti a zároveň zajistit udržitelnost našich veřejných financí. Měl by v souvislosti s evropským semestrem uplatňovat integrovaný přístup, v jehož rámci se nástroje dohledu vzájemně doplňují. Naléhavou prioritou je rychlá dohoda o revizi fiskálních pravidel EU a dalších prvků rámce správy ekonomických záležitostí. Konsensu ohledně reformy rámce správy

³⁵ Viz zpráva Komise podle čl. 126 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie ze dne 23. května 2022, COM(2022) 630 final.

³⁶ Analýza odolnosti zohledňuje rovněž vstupy z přehledů odolnosti vypracovaných Komisí:

https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en.

³⁷ COM(2022) 583 final.

ekonomických záležitostí by mělo být dosaženo před zahájením ročních rozpočtových procesů členských států na rok 2024.

Do evropského semestru budou i nadále začleněny cíle udržitelného rozvoje. Zprávy o jednotlivých zemích za rok 2023 posoudí pokrok a výzvy v provádění cílů udržitelného rozvoje jednotlivých členských států. Tyto zprávy budou obsahovat podrobnou přílohu pro každou zemi, která, mj. na základě monitorování Eurostatu, propojí provádění cílů udržitelného rozvoje se všemi čtyřmi rozměry konkurenceschopné udržitelnosti. Souběžně předloží Komise na politickém fóru OSN na vysoké úrovni o udržitelném rozvoji v roce 2023 první dobrovolný přezkum³⁸ provádění cílů udržitelného rozvoje na úrovni EU. Tento dobrovolný přezkum EU bude souběžně se začleněním monitorování cílů udržitelného rozvoje do evropského semestru sloužit k opětovnému potvrzení závazku EU k provádění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 v rámci celostního vládního přístupu propojujícího vnitřní a vnější rozměr. Zvýší viditelnost a soudržnost práce EU v oblasti provádění cílů udržitelného rozvoje a podpoří význam těchto společných cílů na celosvětové úrovni, a to v době, kdy se multilateralismus nachází pod tlakem a je kladen stále větší důraz na podporu udržitelné a inkluzivní prosperity.

Komise se zavázala, že cyklus evropského semestru bude inkluzivní proces a bude probíhat s včasným zapojením sociálních partnerů a dalších příslušných zúčastněných stran. Udržitelné oživení a souběžná transformace mohou uspět pouze tehdy, budeme-li jednat společně a v úzké spolupráci se všemi příslušnými zúčastněnými stranami. Aktivní zapojení zúčastněných stran prostřednictvím pravidelných specializovaných zasedání je důležité ve všech fázích evropského semestru a procesu provádění Nástroje pro oživení a odolnost. Komise vyzývá všechny členské státy, aby se do práce se sociálními partnery, místními a regionálními orgány a dalšími zúčastněnými stranami, zejména se zástupci organizací občanské společnosti, aktivně zapojily prostřednictvím pravidelných výměn. Měly by vycházet z úspěšného uplatňování zásady partnerství při plánování a provádění politiky soudržnosti. To pomáhá společně identifikovat výzvy a zlepšovat politická řešení a zajišťuje širší odpovědnost za agendu hospodářské a sociální politiky. Komise využije stávající fóra v rámci evropského semestru k informování a zapojení sociálních partnerů také do provádění Nástroje pro oživení a odolnost. V roce 2023 předloží Komise sdělení k posílení sociálního dialogu v EU, jakož i návrh doporučení Rady o úloze sociálního dialogu na vnitrostátní úrovni.

Komise plně uznává demokratickou odpovědnost správy ekonomických záležitostí EU a bude pokračovat v hlubším interinstitucionálním dialogu jak s Evropským parlamentem, tak i s Radou. Je odhodlána pokračovat v úzkém dialogu s Evropským parlamentem o klíčovém vývoji v sociální a hospodářské oblasti a na trhu práce, a to i v rámci evropského semestru, a bude spolupracovat s Evropským parlamentem na každé klíčové fázi cyklu evropského semestru.

4. Závěr

³⁸ Cílem dobrovolných přezkumů je usnadnit sdílení zkušeností včetně úspěchů, výzev a získaných poznatků, které by mělo urychlit provádění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030. Tyto přezkumy usilují rovněž o posílení politik a vládních institucí a o mobilizaci podpory a partnerství mnoha zúčastněných stran za účelem provádění cílů udržitelného rozvoje.

Rychlá a koordinovaná politická opatření během pandemie COVID-19 se sice vyplácejí, avšak důsledky ruské invaze na Ukrajinu vystavují hospodářství a společnost EU celé řadě nových hospodářských, sociálních a geopolitických výzev, které vyžadují politická opatření jak na úrovni EU, tak na úrovni jednotlivých států. Historicky nejvyšší ceny energií, vysoká míra inflace, nedostatky v zásobování, zvýšená úroveň míry zadlužení a rostoucí výpůjční náklady ovlivňují hospodářskou činnost podniků a životní náklady domácností v EU, zejména zranitelných domácností. Hospodářské, sociální a fiskální politiky čelí složitému politickému rozhodování s cílem zmírňovat ekonomické dopady tohoto náročného prostředí a omezit inflaci řídicí se nabídkou, a současně udržet krok s našimi střednědobými až dlouhodobými cíli v oblasti zvyšování sociální a ekonomické odolnosti a podpory souběžné transformace.

Naše strategie růstu, založená na čtyřech rozměrech konkurenceschopné udržitelnosti, udává směr našich koordinovaných opatření v oblasti hospodářské a sociální politiky, a to jak v krátkodobém, tak i ve střednědobém horizontu. Politické reakce na úrovni EU a členských států musí být dobře nastaveny a koordinovány s cílem posílit hospodářskou, sociální a územní soudržnost, zvýšit energetickou bezpečnost a cenovou dostupnost a současně urychlit přechod na čistou energii, podpořit konkurenceschopnou udržitelnost, zvýšit produktivitu a zachovat makroekonomickou stabilitu a jednotný trh.

Evropský semestr pomůže identifikovat příslušné politické výzvy, specifikovat politické priority, poskytovat politické vedení a zajišťovat politický dohled a monitorování v zájmu ochrany úspěchů integrace EU a zajištění toho, aby ekonomiky EU lépe obstály i v budoucnosti. Evropský semestr bude v nadcházejících letech ústředním prvkem transformačního procesu. Společně s Nástrojem pro oživení a odolnost bude i nadále zajišťovat účinnou dynamiku reforem v každém členském státě až do roku 2026 v kombinaci s reformními a investičními strategiemi, umožněnými díky dalším programům EU, jako jsou například fondy politiky soudržnosti, InvestEU a vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu, jejichž cílem je udržet naše hospodářství na cestě k dosažení cílů v oblasti klimatu, a vnitrostátní plány digitální dekády, jejichž cílem je přispět k úspěšné digitální transformaci do roku 2030. Evropský semestr bude rovněž i nadále monitorovat provádění plánů pro oživení a odolnost a poskytovat analytickou oporu pro určování nových výzev hospodářské politiky, politiky zaměstnanosti a sociální politiky, které uvedené plány dosud neřeší, a předkládat příslušná doporučení pro jednotlivé země. Oba tyto procesy tak zůstanou vzájemně provázané a jejich součinnost bude využita k tomu, aby nedocházelo k překrývání a zdvojování, a to i pokud jde o požadavky na podávání zpráv.